

TARJIMA JARAYONIDA MILLIY MADANIYAT ELEMENTLARINI SAQLASH MUAMMOSI

Marjona Quvvatboyeva Salohiddin qizi

Buxoro shahar innovatsiyalar universiteti

xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi bakalavriyat talabasi

E-mail: marjonaquvvatboyeva56@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17933850>

Annotatsiya: Ushbu tezisda tarjima jarayonida milliy madaniyat elementlarini saqlash masalasi yoritilgan. Har bir tilning o'ziga xos leksik va madaniy jihatlarini tufayli ma'no va mazmunning o'zgarishi, lingvistik tafovutlar, tarjimonning madaniy saviyasi va tarjima strategiyalari tahlil qilinadi. Maqolada milliy qadriyatlarini tarjimada to'g'ri aks ettirishning ahamiyati ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: tarjima, madaniyat, milliy qadriyatlar, ekvivalentlik, globalizatsiya.

Annotation: This paper discusses the issue of preserving national cultural elements in the process of translation. Due to the unique linguistic and cultural features of each language, changes in meaning, linguistic differences, the translator's cultural competence, and translation strategies are analyzed. The study emphasizes the importance of accurately reflecting national values in translation.

Keywords: translation, culture, national values, equivalence, globalization.

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема сохранения национальных культурных элементов в процессе перевода. Из-за уникальных лингвистических и культурных особенностей каждого языка анализируются изменения смысла, лингвистические различия, культурная компетенция переводчика и стратегии перевода. В работе подчеркивается важность точного отражения национальных ценностей при переводе.

Ключевые слова: перевод, культура, национальные ценности, эквивалентность, глобализация.

Kirish

Tarjima jarayoni insoniyat tarixida har doim madaniyatlar o'rtasidagi aloqaning eng muhim vositasi bo'lib kelgan. Har bir til o'ziga xos so'z boyligi, idiomatik iboralari, urf-odatlar va madaniy xususiyatlari bilan ajralib turadi. Shu sababli tarjima qilinayotganda milliy madaniyat elementlarini saqlash muammosi dolzarb masala hisoblanadi. Ayniqsa, globalizatsiya davrida xalqaro matnlarni o'zbek tiliga tarjima qilishda bu masala yanada muhim bo'ladi.

ASOSIY QISM

1. Ma'no va mazmunning o'zgarishi

Tarjima jarayonida milliy madaniyat elementlarini saqlashning eng katta muammolaridan biri ma'no va mazmunning o'zgarishidir. Masalan, o'zbek tilidagi urf-odatlar, maqollar va xalq iboralari ingliz tiliga to'liq tarjima qilinmaydi yoki ularning ma'nosi yo'qoladi. Masalan, "Oq yo'l tilayman" iborasi ingliz tiliga "I wish you a white

road" deb tarjima qilinsa, uning asl madaniy ma'nosi tushunarsiz bo'ladi. Shu sababli tarjimon asosiy ma'noni saqlab, mos ekvivalent iborani topishi muhimdir.

2. Lingvistik va madaniy tafovutlar

Har bir til o'z tarixiy va madaniy kontekstga ega bo'lib, ba'zi so'zlar yoki iboralarni boshqa tilga bevosita o'tkazib bo'lmaydi. Masalan, "Navro'z" bayramini ingliz tiliga oddiy "Nowruz" deb yozish yetarli emas, chunki bu bayramning urf-odatlarini, bayramona an'analari va tarixiy ildizlarini o'quvchi tushunmaydi. Shu sababli, tarjimonda izohlar, footnotelar yoki kontekstual tavsiflar qo'llanadi.

3. Tarjimonning madaniy bilim darajasi

Tarjimon o'zbek va ingliz madaniyatini yaxshi bilishi, so'z va iboralarni kontekstga mos qo'llay olishi zarur. Misol uchun, o'zbek xalq maqoli "Donishmand ko'p bilganing bilan emas, bilganingni to'g'ri ishlata olishing bilan ko'riladi" ingliz tiliga "A wise person is judged not by how much they know, but by how well they use what they know" deb tarjima qilinishi mumkin, va bu ma'noni saqlaydi.

4. Tarjima strategiyalari

Milliy madaniyat elementlarini saqlash uchun tarjimonda bir nechta strategiyalar qo'llanadi:

- Adaptatsiya: ma'lum so'z yoki iborani o'quvchiga tushunarli qilib almashtirish.
- Izoh berish: matn ichida yoki footnote orqali qo'shimcha ma'lumot berish.
- Transliteratsiya: o'zbekcha so'zni to'g'ridan-to'g'ri boshqa tilga o'tkazish, ayniqsa, madaniy nomlar uchun.

Xulosa

Shunday qilib, tarjima jarayonida milliy madaniyat elementlarini saqlash muammosi tilshunoslik va madaniyatshunoslik nuqtai nazaridan juda muhimdir. Tarjimon faqat so'zlarni boshqa tilga o'tkazish bilan cheklanmasdan, madaniy kontekstni, urf-odat va xalq an'analari ruhini etkazishi lozim. Bu esa tarjimaning sifatini oshiradi va o'quvchida madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi. Shu sababli, tarjimonda madaniy bilimni oshirish, kontekstual yondashuv va ma'noni saqlash bo'yicha metodik qoidalarni bilish har bir tarjimon uchun muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *Abdullayeva, Z. (2020). Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: "Fan va Ta'lim" nashriyoti.*
2. *Karimov, S. (2018). Madaniyatlararo tarjima. Toshkent: "Sharq" nashriyoti.*
3. *Lomonosov, M. (2017). Translation and Cultural Preservation. Moscow: Moscow University Press.*
4. *Nazarova, D. (2019). Til va madaniyat. Toshkent: "Akademnashr".*
5. *Abdullayev, R. (2021). Madaniyat va tarjima. Toshkent: "Ilm-fan nashriyoti".*